

Ninna Edgardh

Diakonins kyrka: Teologi, kön och omsorgens utmattning

Stockholm: Verbum, 2019

Anmeldt av Annette Leis-Peters, VID vitenskapelig høgskole
 annette.leis-peters@vid.no

Å skrive om ekklesiologi ligger i tiden. Det finnes mange gode grunner til det. Samfunnet endrer seg raskt og det stimulerer tanker rundt kirkenes posisjon og oppgave. Hva betyr det for store og mindre kirker at vi lever i et sekularisert, globalisert, religiøst mangfoldig, og samtidig alt mer politisk og sosialt polarisert, samfunn? Ninna Edgardhs bok *Teologi, kön och omsorgens utmattning* er et vel begrunnet og selvstendig bidrag til denne debatten som nærmer seg de store spørsmålene rundt kirkens essens, sosiale utforming og fremtid fra et velferds- og kjønnsperspektiv (eller riktignere sagt et feministisk perspektiv). Boken er ikke kjapt sammensydd som mye annet i vårt mengdefokuserte, akademiske publikasjonssystem. Den er heller et livsverk som binder de viktige trådene Edgardh har jobbet med i sin teologiske karriere.

Fra i år er Edgardh pensjonert professor og prest i Svenska kyrkan. Hennes teologiske forskning begynte med en avhandling om feministisk liturgi. I mer enn 10 år spilte hun en sentral rolle i det som i dag heter «Centrum för mångvetenskaplig forskning om religion och samhälle (CRS)» ved Uppsala universitet. Deretter jobbet hun som menighetsprest i Svenska kyrkan, før hun kom tilbake til Uppsala universitet som professor i *kyrkovetenskap* med særlig fokus på diakonivitenskap. Bokens deler

og hovedtema speiler disse stasjonene på en tydelig måte.

I tillegg til en innledning har boken tre deler. Den første baserer seg på et rikt empirisk materiale og analyserer resultater fra et prosjekt om majoritetskirkenes rolle i velferden gjennomført i åtte europeiske land (Finland, Sverige, Norge, England, Frankrike, Tyskland, Italia og Hellas). Ved hjelp av diakonivitenskapelige og feministiske briller finner Edgardh at kvinner er (overraskende) tydelig overrepresentert i kirkelige omsorgsoppgaver i kirkene som inngikk i studien. Mot denne bakgrunn hevder hun at kirkene i Europa må kjempe for en omsorgens teologi som støtter opp under den utbredte omsorgspraksisen som finnes i kirkene. Samtidig må kirkene problematisere akkurat denne praksisen for kvinneskyld (her kommer tittelbegrepet utmattelse inn i hennes resonnement!). Dette handler om ikke mindre enn kirkenes legitimitet i samfunnet, og særlig blant de som ikke har et nært forhold til kirkene.

Mens den første delen kommer frem til at kirkene i Europa trenger å bli diakonale kirker, bruker Edgardh i den andre delen Svenska kyrkan som et eksempel for å undersøke i hvilken grad dette er mulig eller allerede har blitt virkelighet. Hennes analyse viser til motstridende utviklingstrekk. På

den ene side har diakoni blitt viktigere og synligere i Sverige og i Svenska kyrkan. På den andre side konkluderer hun med at diakonien og diakoner ikke blir tatt på alvor likevel. Etter hennes mening har diakoni delvis havnet i en kvasiteologisk sfære der teologi står på toppen av hierarkiet. I den tredje og siste delen diskuterer Edgardh hvordan kirkens teologi kan bli diakonal, og hvordan en slik teologi kan gjennomsyre hele kirken og dens samlede virksomhet. Omsorg, kvinnes perspektiver (Maria/kvinner som ikon) og sårbarhet er sentrale punkter i den teologi hun definerer som diakoni. Ikke helt uventet, med tanke på hvor hun startet sin teologiske forskning, er liturgien og gudstjenesten viktige deler i denne beskrivelsen.

Hun konkluderer boken med skildringen av en gudstjeneste på romenes dag i den prektige domkirken i Uppsala 2014. Der feirer den svenske erkebiskopen i ornat sammen med romer som til hverdags tigger på byens gater. Dette er uten tvil en fin illustrasjon av diakoniens kirke. Likevel hadde jeg ønsket meg litt mer nytenkning og/eller subversjon i avslutningen av boken. Hva kan det innebære å være diakoniens kirke og å starte fra omsorgspraksis? Frigjør ikke en diakoniens kirke oss til flere og mer radikale kollektive trosuttrykk enn biskoper og domkirker som åpner sine høytidsgudstjenester for mennesker som

lever i utsatthet?

Disse spørsmålene endrer ikke på at jeg syns at Edgardhs bok absolutt er verdt å lese i Norge. Det er minst tre grunner til det:

- Edgardh skriver meget godt og lett tilgjengelig om kompliserte teologiske sammenhenger og argumentasjon. Boken er både personlig og full av gode illustrasjoner. Det går an å lese den på en fredag kveld og ha det morsomt. Dette er sjelden kvalitet på en bok av denne art.
- Å lese om kirken med det svenske eksemplet som bakteppe er litt som å reflektere rundt kirken i Norge med et forstørrelsesglass. Den svenske staten og Svenska kyrkan har gått ulike veier tidligere, og sekulariseringen og det religiøse mangfoldet har gått lengre enn i Norge. Derfor er det spennende å lese boken og samtidig spørre seg om Edgardhs konklusjoner kan være relevante for en norsk kontekst.
- Å tenke inn kvinneperspektivet, omsorg og diakoni i ekklesiologiske refleksjoner er ikke nytt eller originalt i seg selv. Likevel kan jeg ikke komme på en annen publikasjon som gjør dette så konsekvent, og samtidig er så opptatt av å bidra til utviklingen av en helt konkret, kontekstuell og hverdagslig kirkelig praksis, som Edgardhs bok.